

HARALD EDQUIST

Tjänstesektorns produktivitet utveckling i USA och Europa

En av de viktigaste förklaringarna till den ekonomiska utvecklingen och vår ökade välfärd under de senaste 200 åren är produktivitetstillväxten. Produktivitet är ett sätt att mäta hur effektivt resurser i en ekonomi används för att producera varor och tjänster.

Det finns flera olika mått på produktivitet, men de två vanligaste är arbetsproduktivitet och totalfaktorproduktivitet (TFP). Medan tillväxten i arbetsproduktivitet anger hur mycket produktionen har ökat i förhållande till en produktiv resurs, arbetskraft, så anger tillväxten i TFP hur mycket produktionen har ökat i förhållande till ett vägt genomsnitt av samtliga produktiva resurser. Det innebär att TFP-tillväxten kan ses som ett mått på teknisk utveckling eller organisatoriska förändringar.

Sedan början av 2000-talet har ett stort intresse riktats mot att försöka mäta produktivitetstillväxten i tjänstesektorn. Det finns en utbredd föreställning om att produktivitetstillväxten i tjänstesektorn är högre i USA än i Europa. En ny studie av Inklaar, Timmer och van Ark konstaterar också att under det senaste decenniet har arbetsproduktivitetstillväxten varit betydligt högre i tjänstesektorn i USA än i Europa.¹ Tjänstesektorns årliga arbetsproduktivitetstillväxt var exempelvis 3,3 procent i USA 1995–2004, medan genomsnittet för 10 västeuropeiska länder var lägre än 1,4 procent.² Författarna visar också att arbetsproduktivitetstillväxten i tjänstesektorn i Europa varierar avsevärt. I exempelvis Finland och Storbritannien var produktivitetstillväxten mycket hög, men samtidigt mycket låg i andra länder såsom Spanien och Italien.

Författarna ställer sig frågan om skillnaderna i produktivitetstillväxt kan förklaras av investeringar i informations- och kommunikationsteknologi (IKT) och humankapital. Genom att använda sig av "tillväxtbokföring" (growth accounting) visar författarna att sådana investeringar har bidragit till produktivitetstillväxten i både Europa och USA. Olika grad av investeringar i IKT och humankapital i de olika länderna kan dock inte förklara skillnaderna i produktivitetstillväxt i tjänstesektorn. Även när hänsyn tagits till övriga produktionsfaktorer (d.v.s. kapital och arbete) så förblir skillnaderna i TFP-tillväxt betydande mellan länderna.

En teoretiskt möjlig förklaring till att USA har haft högre TFP-tillväxt än exempelvis Spanien under denna period, är att USA har haft en lägre TFP-nivå initialt i tjänstesektorn

och därför skulle ha kunnat växa snabbare genom att lära från andra länder. För att undersöka detta jämför författarna nivåskillnader i TFP för tjänstesektorn i USA och 10 europeiska länder. De finner att endast fem europeiska länder har högre TFP-nivå än USA. Denna förklaring anses därför inte som trolig. Författarna visar dock att nivåskillnaderna i TFP är starkt negativt korrelerade med förändringen i TFP-tillväxt. Det innebär att länder som har en lägre relativ produktivetsnivå har en högre TFP-tillväxt, vilket stödjer hypotesen om att länder med lägre teknologinivå växer snabbare än länder som befinner sig närmare den teknologiska fronten.

En annan ofta framförd förklaring till skillnaderna mellan USA och många europeiska länder är att USA under denna period har haft en mer avreglerad marknad för tjänster. Författarna finner dock inte några starka sådana indikationer, bortsett från att telekommunikationssektorn gynnats av att inträdesbarriärer försvunnit.

Författarna argumenterar för att förändringar av organisatoriska strukturer och arbetsrutiner är viktigare än stora teknologiska förändringar för produktivitetstillväxten i tjänstesektorn. Ny teknik är förvisso viktig, men det krävs att produktionsprocesserna anpassas till den för att produktivitetstillväxten ska realiseras. Eftersom denna typ av kunskap är svår att överföra mellan organisationer så skulle det kunna vara en förklaring till skillnaderna i tjänstesektorns produktivitetstillväxt mellan olika länder. Samtidigt framgår det tydligt i studien att mätproblemen vad gäller exempelvis organisationseffektivitet är mycket stora. En mer tillförlitlig förståelse för varför produktivitetstillväxten i tjänstesektorn skiljer sig mellan länder kräver uppenbarligen bättre mätinstrument för kapital, arbete, kunskap samt immateriella tillgångar.

Referens

Inklaar, Robert, Marcel P. Timmer och Bart van Ark (2008), "Market Services Productivity", *Economic Policy* 54 (1), 140–194.

1) Tjänstesektorn avser den konkurrensutsatta delen av tjänstesektorn.
2) De västeuropeiska länderna är: Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Italien, Nederländerna, Spanien, Tyskland, Storbritannien och Österrike.